

Кучерук Юлія Вікторівна,
студентка 3-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: асистент кафедри цивільного права Байталюк Д. Р.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФАКТИЧНИХ ШЛЮБНИХ ВІДНОСИН

Останнім часом все більше молодих людей офіційно не реєструють шлюб, хоча при цьому проживають однією сім'єю, ведуть спільний побут, мають, за час такого проживання, спільне майно, а подекуди народжують дітей. Сьогодні, такі відносини прийнято називати «цивільний шлюб», хоча в законодавстві відсутнє таке поняття та його визначення, натомість доволі часто можна зустріти термін «фактичні шлюбні відносини», який позначає спільне проживання пари без офіційної реєстрації шлюбу.

Отже, фактичні шлюбні відносини – це відносини чоловіка й жінки, за яких вони разом проживають, мають взаємні права та обов'язки один перед одним, але при цьому не перебувають у шлюбі.

На даний момент відсутнє чітке правове регулювання незареєстрованого шлюбу, що на практиці створює відсутність єдиного підходу до вирішення спорів в суді, які виникають внаслідок фактичних відносин. Як наслідок, перебуваючи у цивільному шлюбі, особи свідомо допускають юридичну невизначеність їх відносин, оскільки їх зміст становлять права та обов'язки один перед одним. Тому що відповідно до частини другої статті 21 Сімейного кодексу України захищені законом лише ті громадяни, шлюб яких укладено офіційно [1]. Варто також сказати, що у випадку, якщо наявні поважні причини (робота, лікування) за яких подружжя не має змоги проживати разом, то в такому випадку, вони все одно не позбавляються захисту законом. Тому в наш час актуальним є питання чи однакові права та обов'язки громадян, які перебувають у цивільному шлюбі порівняно із зареєстрованим.

Найгостріше стоїть питання, кому ж все таки належить майно набуте під час цивільного шлюбу та яка процедура його поділу. Так у статті 74 Сімейного кодексу України зазначається, що майно, яке було придбане під час фактичних шлюбних відносин є спільною су-

місною власністю чоловіка та жінка, за умови якщо не було укладено договір про право власності, щодо такого майна, між ними. На практиці, щоб довести, що майно є дійсно спільно набутих в незареєстрованому шлюбі потрібно звернутися до суду для того, щоб встановити факт проживання в цивільному шлюбі, що в подальшому дасть змогу подати позов про визнання права власності на частку в спільній сумісній власності. Для того щоб таку позовну заяву було задоволено потрібно довести наступне:

- факт проживання однією сім'єю;
- встановити час, з якого особи почали фактично проживати однією сім'єю (наприклад, за допомогою показань свідків);
- надати докази, що особа, яка подала позов про визнання права спільної власності, долучила свої кошти для його покупки (чеки, квитанції).

Лише якщо буде доведено вищезазначені факти, то позовні вимоги може бути задоволено. Якщо ж особа, навпаки заперечує, що майно є спільною власністю, то в суді потрібно довести, що воно було придбане не за спільні кошти, а за її власні, додатково необхідно подати до суду докази недостатності у другого з цивільного подружжя фінансової спроможності для його придбання.

Також в судовій практиці існує велика кількість справ щодо визначення походження дитини, у випадку якщо її батьки не перебувають у шлюбі, натомість мають лише фактичні шлюбні відносини. Згідно зі статтею 125 Сімейного кодексу України факт походження дитини від матері підтверджується документом, який видається закладом охорони здоров'я про народження нею дитини. Щодо визначення батьківства, то це може бути встановлено шляхом подання матір'ю та батьком дитини заяви до органів РАЦСу або за рішенням суду. Щодо прав дитини, батьки якої не перебувають у зареєстрованому шлюбі, то відповідно до Конституції України та Сімейного кодексу, така дитина має рівні права з дітьми, які народжені у шлюбі, а також рівні права та обов'язки щодо своїх батьків навіть у випадку, якщо останні перебувають у цивільному шлюбі [2].

Варто також зазначити про регулювання спадкових правовідносин у цивільному шлюбі. Згідно із Цивільним кодексом України, особи, які проживали з померлим однією сім'єю мають право на спадщину лише за четвертою чергою спадкування за законом і лише за умови, якщо фактичні шлюбні відносини тривали понад п'ять років [3].

Отже, якщо сталося так, що один із цивільного подружжя помер, то інший буде мати дуже малі шанси на спадкування майна померлого. Збільшити свої шанси на отримання спадщини можна лише у випадку, якщо померлий був хворий, потребував опіки та особа, яка проживала з померлим допомагала йому матеріально. За таких обставин згідно із Цивільним кодексом, а саме посилаючись на частину 2 статті 1259 можна отримати свою частину спадщини.

Для того, щоб в подальшому не виникало проблем майнового характеру особам, які вирішили проживати разом та вести спільний побут без реєстрації шлюбу, можна рекомендувати узгоджувати питання щодо майна за допомогою договорів. Наприклад, під час укладання договору купівлі-продажу рекомендується зазначати двох покупців. Також під фактичних шлюбних відносин можна укласти договори щодо трьох правомочностей (користування, володіння та розпорядження) щодо власності, яка знаходиться в їх спільній власності. В таких договорах чоловік та жінка визначають порядок користування конкретно визначеним майном та його поділ в майбутньому. Саме таке оформлення майна допоможе попередити правові наслідки у разі розірвання цивільного шлюбу.

Підсумовуючи все вищезазначене, можна стверджувати, що права та обов'язки осіб, які перебувають у цивільному шлюбі порівняно з правами та обов'язками громадян, які зареєстрували свої відносини не є однаковими. Також на даний момент в Україні відсутнє чітке регулювання фактичних шлюбних відносин, що на практиці відбивається в неоднозначному вирішенні справ в судовому порядку щодо спадкування, поділу спільного майна цивільного подружжя. Тому для того щоб убезпечити себе від негативних правових наслідків у разі припинення цивільного шлюбу рекомендується укладати договори щодо спільного майна або ж узаконити свої відносини, які в подальшому будуть захищатись законом.

Література:

1. Сімейний кодекс України: Закон України від 10 січня 2002 року. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2002. № 21–22. ст. 135.
2. Конституція України: Закон України № 254к/96-ВР від 28.08.1996.
URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року.
URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435–15#Text>